

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з фізичного виховання та спорту, доцента Сембрата Сергія Васильовича на дисертаційну роботу Зімнікова Олега Олександровича «Формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану », подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Актуальність обраної теми. У дисертаційній роботі розв'язане актуальне наукове та прикладне завдання у педагогічній теорії та практиці щодо формування стресостійкості курсантів засобами рухової активності, зокрема спортивними іграми, під час навчально-бойової діяльності в умовах воєнного стану.

Повномасштабна війна, яка триває уже більше трьох років, супроводжується дією стрес-чинників та негативно відображається як на показниках фізичного, так і психоемоційного стану військовослужбовців усіх військових спеціальностей. Стрес-чинники несуть загрозу життю військовослужбовців, негативно впливають на стан їхнього психічного і соматичного здоров'я, знижують ефективність навчально-бойової діяльності або призводять до її зриву. Стрес запускає своєрідну ланцюгову реакцію, що в свою чергу викликає ряд характерних психосоматичних симптомів.

Серед основних напрямків боротьби зі стресом під час війни, формування стресостійкості та уникнення його негативних наслідків важливе місце займає рухова активність. Фізичні вправи вважаються одним із немедикаментозних методів самозаспокоєння, зниження в організмі рівня кортизолу (гормону стресу), стимулювання вироблення ендорфінів – нейромедіаторів, які є природними знеболювальними засобами та відповідають за покращення настрою. Одним із найбільш ефективних видів рухової активності, особливо серед курсантів, у розв'язанні вищезазначеної проблеми є спортивні ігри. Військові фахівці країн НАТО розглядають спортивні ігри як засіб підвищення стійкості особового складу до впливу бойового стресу, зміцнення дисципліни та згуртованості підрозділів (робота в команді), зняття психоемоційного напруження, зміцнення здоров'я та підвищення мотивації до регулярної рухової активності. Актуальність означеної проблеми та її недостатня розробленість у сучасній педагогічній теорії та практиці зумовили вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано відповідно до: науково-дослідної роботи Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» на тему «Розробка макету мультимедійного програмного комплексу дистанційного навчання керівників форм фізичної підготовки Збройних Сил України» (державний реєстраційний номер 0121U111993); науково-дослідної роботи

Національного університету оборони України на тему «Оптимізація змісту фізичної підготовки військовослужбовців органів військового управління на період дії правового режиму воєнного стану» (державний реєстраційний номер 0124U001923); планів науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Тему дисертаційного дослідження затверджено на засіданні Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 24 листопада 2022 року).

Ступінь обґрунтованості результатів дослідження, їхня вірогідність і новизна. Наукові положення, викладені у дисертації Зімнікова О.О. «Формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану» є обґрунтованими та логічно викладеними. Провідні науково-методичні положення теоретичної та практичної значущості виконаного дослідження мають високий ступінь обґрунтованості, отримані дослідницькі результати підтверджені достовірно, сформульовані висновки мають логічну послідовність, чітко відповідають завданням дослідження, є правомірними та однозначними, що забезпечується достатньою кількістю сучасних інформаційних джерел (273 джерела, з яких 46 – іноземною мовою), застосуванням адекватних емпіричних і математико-статистичних методів.

Дисертація характеризується глибоким розкриттям досліджуваного наукового питання, самостійністю у підходах до його вирішення. У роботі запропонований особливий підхід до стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану, провідна ідея якої полягає у диференціації ігрових амплуа курсантів з урахуванням їх індивідуально-психологічних властивостей (темпераменту, характеру, спрямованості особистості) у ході проведення спортивних ігор (футбол, волейбол, баскетбол) під час різних форм фізичного виховання; обґрунтовано критерії дослідження результативності методики формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану (когнітивний, емоційний, поведінковий, психологічний та фізіологічний); стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану, провідна ідея якої полягає у диференціації ігрових амплуа курсантів з урахуванням їх індивідуально-психологічних властивостей (темпераменту, характеру, спрямованості особистості) у ході проведення спортивних ігор (футбол, волейбол, баскетбол) під час різних форм фізичного виховання; обґрунтовано критерії дослідження результативності методики формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану (когнітивний, емоційний, поведінковий, психологічний та фізіологічний); стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану, провідна ідея якої полягає у диференціації ігрових амплуа курсантів з урахуванням їх індивідуально-психологічних властивостей (темпераменту, характеру, спрямованості особистості) у ході проведення спортивних ігор

(футбол, волейбол, баскетбол) під час різних форм фізичного виховання; обґрунтовано критерії дослідження результативності методики формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану (когнітивний, емоційний, поведінковий, психологічний та фізіологічний). Практичне значення проведеного дослідження полягає у розробці методики формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану, критеріїв дослідження результативності розробленої методики, а також впровадженні отриманих результатів в освітній процес фізичного виховання курсантів Військового інституту танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», Житомирського військового інституту імені С. П. Корольова, Військової академії (м. Одеса).

Дотримання принципів академічної доброчесності. Відповідно до рекомендацій МОН України №1/11-8681 від 15.08.2018 щодо запобігання академічному плагіату та його виявлення у наукових роботах подана до захисту дисертаційна робота пройшла антиплагіатну експертизу з подальшим її експертним аналізом, порушень академічної доброчесності не виявлено.

Повнота викладу основних результатів дослідження в опублікованих роботах. Основні положення та результати дисертації викладено у 18 наукових публікаціях автора, з яких 9 – одноосібні, також 3 статті – у міжнародних наукових журналах, що індексуються в базі Scopus – 1, Web of Science – 1, Index Copernicus – 1.

Рекомендації з використання результатів дослідження. Провідні теоретико-методичні положення, одержані результати і висновки представленого дисертаційного дослідження мають важливе значення для формування стресостійкості курсантів засобами рухової активності, зокрема спортивними іграми, під час навчально-бойової діяльності в умовах воєнного стану у практику фізичного виховання. Загалом дисертація свідчить про належний рівень підготовки здобувача, досконале володіння ним сучасними науковими знаннями та дослідницькими навичками, критичним мисленням, творчим підходом до обраної проблеми, що дозволило йому з'ясувати стан її розробленості у сучасній педагогічній теорії та практиці, визначити алгоритм та шляхи реалізації дослідницьких завдань, розширити основні підходи до підвищення ефективності фізичного виховання курсантів.

Зауваження і недоліки роботи. Поряд із загальною позитивною оцінкою дисертаційної роботи виникли дискусійні питання та зауваження до її змісту:

1. У першому розділі дисертації характеризується проект «Система оперативної фізичної підготовки та харчування» (NOFFS) ВМС США, в якому викладаються рекомендації фахівців у сфері охорони здоров'я та фітнесу для військовослужбовців; визначається, що військові фахівці країн НАТО розглядають фізичну та психологічну готовність особового складу в єдності, як основну умову ефективності «людського чинника» в бойовій обстановці. Ми вважаємо, що робота значно

виграла б, якби був представлений зарубіжний досвід формування стресостійкості військовослужбовців країн – членів НАТО та здійснений порівняльний аналіз теоретичних засад формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання військових національних закладів країн – членів Альянсу.

2. Вважаємо, що кожен розділ дисертації бажано починати з так званого попереднього вступу, у межах якого автором визначаються конкретні завдання, аргументується їхня теоретична та практична значущість і новизна. Важливим для такої преамбули має бути пояснення алгоритму вирішення поставлених завдань, які стосуються теоретико-методологічних підвалин дослідження. Крім того, такий попередній вступ до розділів вигідно окреслив би теоретичні передумови і практичні результати проведеного дослідження, насамперед, щодо логіки їхнього подальшого викладу.

3. У рецензованій дисертації, зокрема у розділі першому, автор некоректно вказує прізвища та ініціали фахівців, які займалися означеною проблемою (с.51, 56, 63), але не вважаємо за потрібне їх коментувати.

4. У другому розділі в організації дослідження на с.76 автор роботи констатує, що дослідження за темою дисертації включало 4 етапи та проводилося у Військовому інституті танкових військ Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» у 2022–2025 роках із залученням курсантів різних років навчання, слухачів та офіцерів різного віку. Вважаємо доречно було б вказати загальну кількість курсантів, слухачів, офіцерів, які брали участь на всіх етапах вашого дослідження.

5. Крім того, дисертаційна робота містить незначні смислові некоректності, граматичні та технічні огріхи.

Загальні висновки. Викладені зауваження мають суб'єктивний характер, не є принциповими і не знижують загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота Зімнікова Олега Олександровича «Формування стресостійкості курсантів засобами спортивних ігор у процесі фізичного виховання в умовах воєнного стану» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, характеризується теоретичною і практичною значущістю, відповідає наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 р. № 40, пунктів 6-9, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи присудження доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, та постановою Кабінету Міністрів України від 19 травня 2023 року № 502 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів»), а автор Зімніков Олег Олександрович –

заслуговує присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 01
Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

ОФЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент,
доцент кафедри спортивних ігор
Університету Григорія Сковороди
в Переяславі

